ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кафедра хореографії

Тема: Білоруське танцювальне мистецтво

Лекція з дисципліни
«Теорія та методика викладання народно-сценічного танцю»
для студентів III курсу факультету фізичного виховання
Освітньо-кваліфікаційний рівень – бакалавр
Напрям підготовки – 6.02.02.02. «Хореографія»

Розробив: викладач Бойко А.Б.

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

на засіданні кафедри хореографії
Протокол №___ від «___»_____ 2013 р.
Зав. кафедрою доцент _____ Сосіна В.Ю.

Львів – 2013 р.

Тема: Білоруське танцювальне мистецтво.

План.

1. Загальна характеристика білоруських танців.
2. Класифікація білоруських народних танців.
3. Положення рук у білоруських танцях.
4. Ходи і рухи в білоруських танцях.
5. Фрагмент уроку „Вивчення білоруського танцю «В’язанка».
6. Білоруський народний танець «В'язанка».

Народний танець — один з найдревніших і найулюбленіших видів народної творчості Білорусії. Як і пісня та музика, він має свою багатовікову історію.

Народні свята і обряди ніколи не обходилися без пісень і танців. Танцями супроводжувалися купальські святкування і особливо популярні в Білорусії "дожинки", що відтворюють закінчення жнив. На "дожинках" женці виривають із корінням на спеціально недожатому клаптику поля пшениці і в'яжуть останній сніп, інші плетуть із колосся вінки на голови. Потім усі разом повертаються в село з піснями і танцями. Там їх зустрічають з хлібом і сіллю. Участь у цьому святі брали і старі, і молоді.

У зимову пору в давньому побуті були дуже розповсюджені так звані «кудельниці», на яких дівчата збиралися прясти льон, а за ними нав'язувалися хлопці, щоб вкоротити у веселих забавах довгі зимові вечори. Після роботи вечорами молодь влаштовувала вечорниці, так звані "музики", на яких співали пісні, затівали різні ігри, забави, що були пов'язані з танцювальним мистецтвом.

Із старовинних ігор дуже цікавими були "Цырэжка"("Терентій") або "Женицьба Цырэжки", на яких вибрані за пісенними словами батько і мати назначали молодих і женили їх.

Танці і пісні були невід'ємною частиною весільних обрядів та повсякденного побуту білорусів.

Музичним супроводом білоруських народних танців були скрипка і бубон, а в деяких інших областях до них ще приєднувалися цимбали, дудка і гармошка.

З великими труднощами в старовину паростки народної хореографії пробивались на професійну сцену. Поява на сцені народного танцю відноситься лиш до початку XX століття. У 1912-1914 роках існувала білоруська танцювальна група в селі Прозорки

Полоцької області. В її складі були три музиканти (скрипка, цимбали, дудка) і шість пар танцюристів. До репертуару входили народні танці "Лявониха", "Качан", "Гнєваш", "Юрочка". Ця група виступала в багатьох білоруських селах, побувала навіть в Петербурзі, де виступала на закритих студентських вечорах. А коли танцюристи хотіли показати своє мистецтво в Мінську, то губернатор їм цього не дозволив.

З середини XX століття в Білорусії заграло новими барвами мистецтво музики і танцю. Поруч з побутовим танцем появився і сценічний, професійний.

У білоруських танцях видно і зараз їхню народну основу, зв'язок праці з побутом. У танці "Товкачики" відтворюється процес товчення в ступі зерна. Танець "Бульба" демонструє як садять, обробляють і збирають картоплю. В танці "Качан" показують посадку капусти і лякання зайця. "Льонок"-танець суто дівочий, в ньому відображається обробіток льону, ткання полотна і пошиття кашулі (сорочки). Ніби вбравшись в нові сорочки, дівчата весело танцюють після копіткої праці.

Танець "Крижачок" є у двох варіантах. В одних областях танцюють його парами навхрест (від слова криж), в інших - "Кружачок", його танцюють по колу (від слова круг).

В інших танцях відображаються явища природи, звірі, птахи, і таке інше Сюди можна віднести танці "Козел", "Коза", "Бичок", "Горобець".

У танці "Чарот" (очерет) змальовується очерет поліських боліт у різну погоду. Існують танці, що відтворюють риси характеру людини До них належать "Юрочка", "Антон", "Микита", "Гнєваш" та ін

У парному танці "Гнєваш" почергово гніваються і вередують (капризують) то один, то другий виконавці. Приклад: починає танець як звичайно, хлопець, він хитромудрими колінцями запрошує до танцю дівчину, але вона гнівається на нього і не хоче дати йому згоди. Ображений хлопець відходить в сторону. Дівчина змінює гнів на ласку і танцює але тепер гнівається хлопець. Така зміна настрою проходить декілька разів, але в кінці танцю, перепросившись, танцюють весело разом.

Білоруські танці майже всі парно-масові. Але є і такі танці що виконуються лише дівчатами чи хлопцями. Так, наприклад,

"Бульба", „Льонок”, танець коровайниць, що виконується дівчатами тільки на весіллях.

Основою побудови білоруського народного танцю є чіткий точно встановлений малюнок. Танцюючі пари численними побудовами плетуть барвистий орнамент.

Тісний зв'язок з російським народним танцем допоміг розширити палітру виразних засобів білоруського танцю. Рухи його стали ширші, вільніші і технічно виразніші.

У 1959 році був створений державний ансамбль танцю Білорусії. Його художнім керівником став композитор і балетмейстер А.Опанасенко. З його постановок слід назвати одноактний балет "Білоруська партизанка" (муз. Е.Глєбова і А.Опанасенка). В ньому розповідається про долю білоруського партизана, який попав у німецький полон, його страждання у німецьких в'язницях і, нарешті, радість звільнення. Зустріч білоруських партизанів з російськими воїнами. Завершальний танець показує дружбу двох народів.

У другій танцювальній сюїті "Білоруська урожайна" (муз. Н.Каньшина та А.Опанасенка) відображено свято урожаю.

На основі народної творчості у Великому театрі опери та балету Білорусії створені балети, в яких народні танці органічно пов'язані з класичним танцем. Балет "Князь Озеро" — поліська легенда про боротьбу з польсько-литовськими феодалами — удостоєний Державної премії. Народне мистецтво стало невід'ємною частиною білоруської національної культури.

Положення рук у білоруських танцях

1. Обидві руки, зігнуті в ліктях, лежать збоку на талії тильною стороною чи долонями, лікті направлені в боки трохи вперед.

2. Руки схрещені на грудях, права над лівою. У дівчини кисть правої руки може бути схована під лікоть лівої руки.

3. *(чоловіче)* Обидві руки зігнуті в ліктях лежать ззаду на талії тильною стороною.

4. *(жіноче)* Тримаються двома руками за фартушок.

5. *(жіноче)* Одна рука зігнута в лікті і піднята від ліктя вверх, кисть знаходиться трохи вище плеча, відігнута тильною стороною до плеча долонею вверх. Друга рука тильною стороною кисті лежить збоку на талії.

6. Виконавці стоять поряд, тримаючись за руки, схрещені перед собою.

7. Ворітця (триматися однією чи двома руками вверху з іншим виконавцем).

8. Правою рукою хлопець тримає праву руку дівчини зверху над її головою, їхні ліві руки з'єднані на рівні талії.

9. Виконавці стоять поруч обличчям по ходу руху, хлопець зліва і трохи позаду дівчини. Правою рукою він тримає праву руку дівчини, підняту у п'ятій позиції. Обидві руки знаходяться над головою дівчини. Ліва рука у кожного танцюриста лежить на талії в кулачку.

10. Виконавці стоять один перед одним: хлопець двома руками тримає дівчину за талію, руки дівчини лежать долонями на плечах у хлопця.

11. Виконавці стоять один перед одним і тримаються, як у вальсі.

12. Дівчина стоїть спереду, а хлопець - позаду неї, руки дівчини лежать тильною стороною на талії, лікті трохи направлені вперед. Хлопець двома руками тримає дівчину за руки, трохи вище зап'ястя.

13.Виконавці стоять правим плечем один до одного, праві руки, сплітаючись, з'єднані в ліктях, кисті затиснуті в кулачок або підняті вверх у 3-ю позицію. Кисті відігнуті долонями вверх.

14. *(у масових танцях)* Руки опущені донизу або підняті вверх у 3-ю позицію.

15. Виконавці стоять боком один до одного. У кожного виконавця руки схрещені спереду на рівні талії. Правою рукою кожен тримає ліву руку виконавця, який стоїть зліва, лівою рукою — праву руку виконавця, що стоїть з права.

16. Зірочка.

17. Виконавці стоять в лінії один за одним, лівим плечем до глядача, права рука кожного покладена долонею на талію чи на плече з правого боку, ліва рука у себе на талії.

Ходи та рухи білоруських танців:

1. Основний хід танцю "Лявониха".

2. Боковий хід з підбивкою (галоп).

3. Хід з відбивкою, (виконавець з ударом опускається на всю ступню однієї ноги позаду другої, після чого переступає на

півпальці другої ноги у 3-тю позицію: ліва нога спереду, корпус круто повернутий лівим плечем вперед, виконується рух чітко, легко і енергійно).

4. Трійний хід назад з виносом вільної ноги в повітря.
5. Притупи в три удари за 6-ю позицією.
6. Основний крок танцю "Крижачок".
7. Основний крок танцю "Бульба" (жіночий).
8. Основний крок танцю "Юрочка".
9. Полька з кружлянням.
10. Крок з двійним підскоком.

Фрагмент уроку „Вивчення білоруського танцю «В'язанка»".

- Сьогодні на уроці ми вивчимо білоруський народний танець „В'язанка".

1. Вступна бесіда.

В Білорусії народні свята обряди ніколи не обходилися без пісень і танців. Танці супроводжувалися купальські святкування і особливо популярні в Білорусії «дожинки», що відтворюють закінчення жнив. З великими труднощами в старовину паростки народної хореографії пробивались на професійну сцену. Поява на сцені народного танцю відноситься лиш до початку XX ст. У білоруських танцях видно і зараз їхню народну основу, зв'язок праці з побутом. В інших танцях відображаються явища природи, звірі, птахи. Ось погляньте на білоруський костюм. (Додаток №5). Білоруська народна хореографія має великий танцювальний словник, в якому зафіксовано багато різних рухів. Сьогодні на уроці ми деякі з них вивчимо.

Рух № 34. Стрибки з однієї ноги на іншу

Музичний розмір 2/4. Вихідне положення: ноги в шостій позиції, руки на талії. Виконується на 2 такти.

1-й такт. На «раз-і» — стрибнути на ліву ногу ліворуч, трохи просуваючись вперед. Праву ногу, зігнуту в коліні, злегка підняти.

На «два-і» — стрибнути на праву ногу праворуч, трохи просуваючись вперед. Ліву ногу, зігнуту в коліні, злегка підняти.

2-й такт. На «раз» — стрибнути на ліву ногу, трохи просуваючись вперед. Праву, зігнуту в коліні, злегка підняти.

На «і» — праву ногу винести вперед на 45°, коліна та підйом витягнути.

На «два» — підстрибнути на лівій нозі, трохи просуваючись вперед. Праву ногу, зігнуту в коліні, злегка підняти.

На «і» — пауза.

- Зараз ми з вами вивчимо основний крок танцю „В'язанка". Вихідне положення: ноги в шостій позиції, руки на талії. Виконуємо рух на 2 такти музики.

1-й такт. На «раз-і» — стрибаємо на ліву ногу ліворуч, трохи просуваючись вперед. Праву ногу, згинаємо в коліні і злегка піднімаємо.

На «два-і» — стрибаємо на праву ногу праворуч, трохи просуваючись вперед. Ліву ногу, згинаємо в коліні і злегка піднімаємо.

2-й такт. На «раз» — стрибаємо на ліву ногу, трохи просуваючись вперед. Праву, згинаємо в коліні і злегка піднімаємо.

На «і» — праву ногу виносимо вперед на 45°, коліна та підйом витягуємо.

На «два» — підстрибуємо на лівій нозі, трохи просуваючись вперед. Праву ногу, згинаємо в коліні і злегка піднімаємо.

На «і» — пауза.

Білоруський народний танець «В'язанка»

Музичний розмір 2/4. Вихідне положення: діти парами шикуються в коло обличчям до центру, руки з'єднані. Ноги в шостій позиції. Виконуються 2 такти вступу.

ОПИС ТАНЦЮ

Перша фігура

Музичний супровід № 1

1—8-й такти. Танцюристи виконують стрибки з однієї ноги на іншу (рух № 34), починаючи з лівої ноги.

9—16-й такти. Виконуючи біг (рух № 35) з лівої ноги, просуваються по колу за годинниковою стрілкою (рис. 93). На 16-й такт виконують потрійний притуп (рух № 5), починаючи з лівої ноги, і роз'єднують руки. Далі хлопчики з'єднують руки, піднімають їх вгору і кладуть поверх рук дівчаток. Так утворюється «кошик».

Друга фігура

Музичний супровід № 2

1—8-й такти. Зберігаючи «кошик», танцюристи виконують біг (рух № 35), починаючи з правої ноги, і просуваються по колу проти годинникової стрілки (рис. 94).

9—16-й такти. На «раз» 9-го такту хлопчики піднімають з'єднані руки вгору і переносять їх назад через голову дівчаток. Так утворюються два кола: зовнішнє і внутрішнє. Хлопчики зовнішнього кола, виконуючи галоп (рух № 7) з правої ноги, просуваються проти годинникової стрілки. Одночасно дівчатка тим же рухом просуваються по внутрішньому колу з годинниковою стрілкою (рис. 95). На 16-й такт танцюристи роз'єднують руки і повертаються обличчям одне до одного, виконуючи потрійний притуп (рух № 5) з лівої ноги. Правою рукою хлопчик обнімає дівчину за талію, дівчинка ліву руку кладе на праве плече хлопчика; вільні руки на талії. Всі повертаються обличчям по лінії танцю.

Третя фігура

Музичний супровід № 3

1—4-й такти. Танцюристи підскоками (рух № 2), починаючи з правої ноги, просуваються по колу проти годинникової стрілки.

5—8-й такти. Трохи нахилившись вперед і грайливо дивлячись одне на одного, повертаються на місці проти годинникової стрілки на 360° (рис. 96).

9-16-й такти Повторюють рухи 1 —8-го тактів. На 16-й такт виконують потрійний притуп (рух № 5), починаючи з лівої ноги і повертаючись обличчям до центру кола, руки з'єднують і опускають їх донизу, утворюючи загальне коло.

Четверта фігура

Музичний супровід № 4

1—16-й такти. Танцюристи галопом (рух № 7), починаючи з правої ноги, просуваються проти годинникової стрілки. Дівчинка, яка на 4-й такт опинилася з лівого боку кола, розриває його і, не припиняючи руху, веде за собою змійкою всіх виконавців. Причому, спочатку всі просуваються обличчям, потім спиною і т. д., як показано на рис. 97.

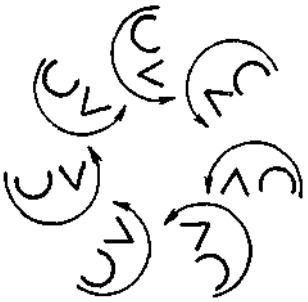

Рис. 96

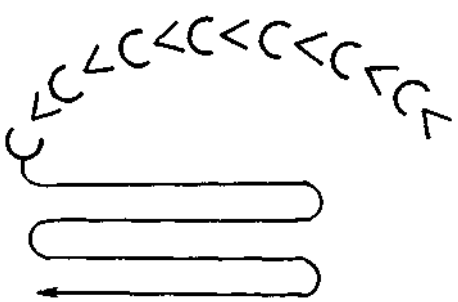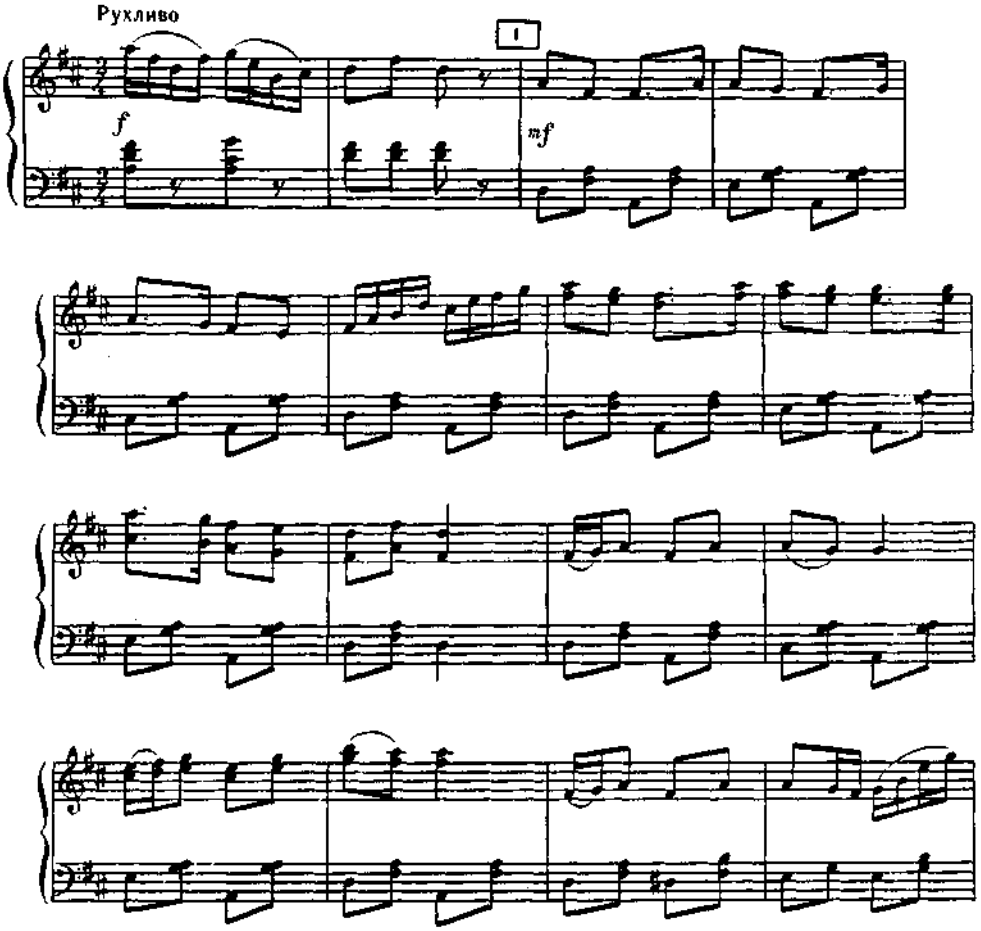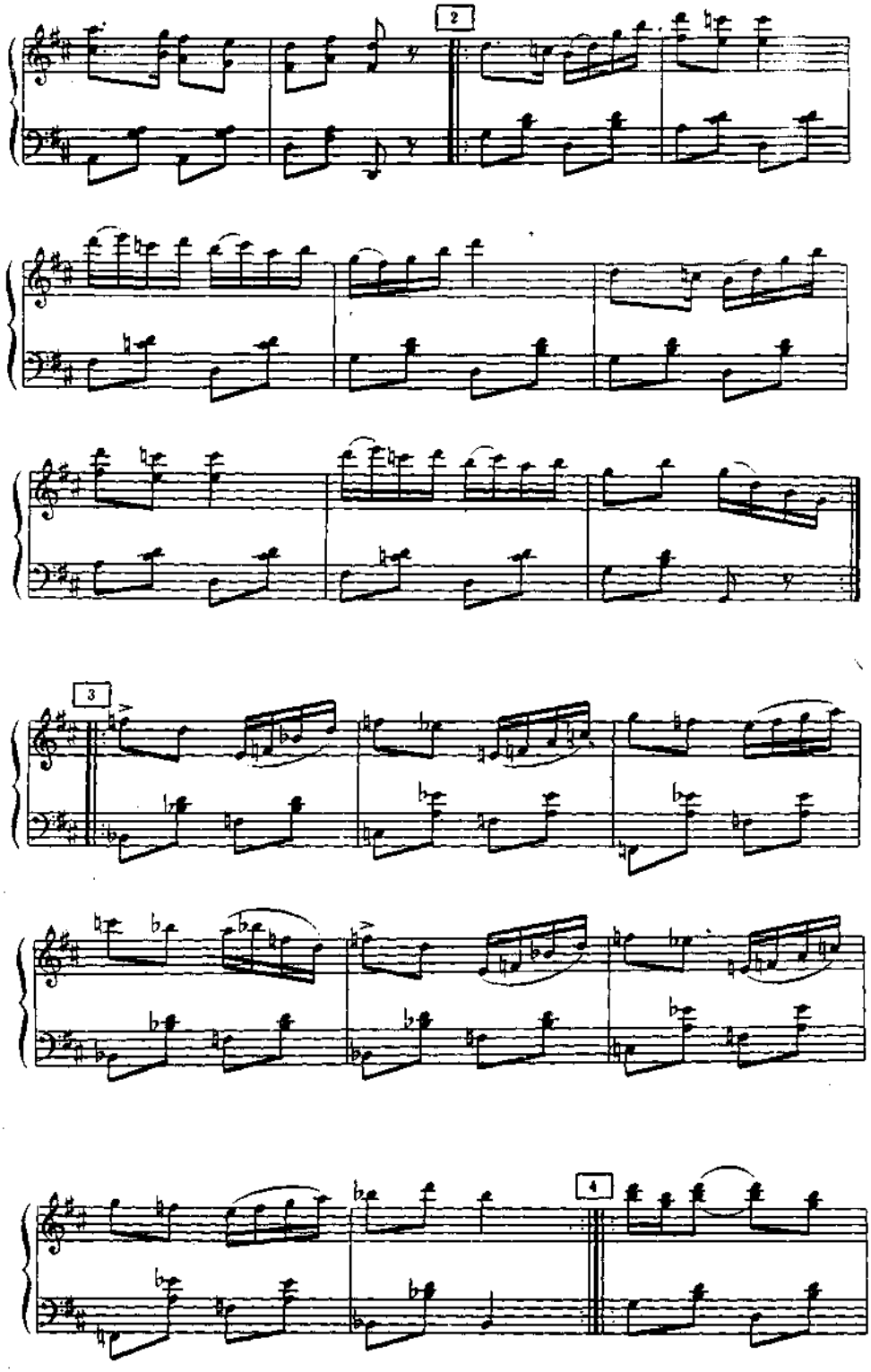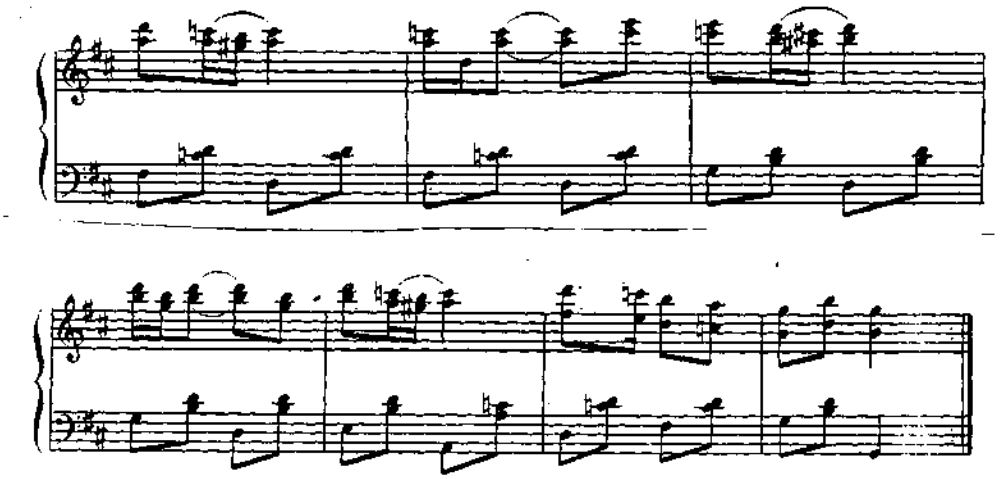

Рис. 97

На цьому танець закінчується. За бажанням його можна повторити кілька разів, залишившись у четвертій фігурі в загальному колі.

БІЛОРУСЬКИЙ НАРОДНИЙ ТАНЕЦЬ

2
3
4

Опис вивчення танцю „В’язанка”.

Перша фігура

1—8-й такти. Всі виконуємо стрибки з однієї ноги на іншу, починаємо з лівої ноги.

9—16-й такти. Виконуємо біг з лівої ноги, просуваємося по колу за годинниковою стрілкою. На 16-й такт виконуємо потрійний притуп, починаючи з лівої ноги, і роз'єднуємо руки. Далі, хлопчики, з'єднують руки, піднімають їх вгору і кладуть поверх рук дівчаток. Так утворюємо «кошик».

Друга фігура

1—8-й такти. Зберігаємо «кошик», усі виконуємо біг, починаємо з правої ноги, і просуваємося по колу проти годинникової стрілки.

9—16-й такти. На «раз» 9-го такту, хлопчики, піднімаєте з'єднані руки вгору і переносити їх назад через голову дівчаток. Так утворюємо два кола: зовнішнє і внутрішнє. Хлопчики, які знаходяться в зовнішньому колі, виконуємо галоп з правої ноги, просуваємося проти годинникової стрілки. Одночасно, дівчатка, тим же рухом просуваємося по внутрішньому колу за годинниковою стрілкою. На 16-й такт усі роз'єднуємо руки і повертаємося обличчям одне до одного, виконуємо потрійний притуп з лівої ноги. Правою рукою хлопчики обнімаєте дівчаток за талію, дівчатка ліву руку кладете на праве плече хлопчиків; вільні руки на талії. Всі повертаємося обличчям по лінії танцю.

Третя фігура

1—4-й такти. Усі виконуємо підскоки, починаємо з правої ноги, просуваємося по колу проти годинникової стрілки.

5—8-й такти. Трохи нахиляємось вперед і грайливо дивлячись одне на одного, повертаємося на місці проти годинникової стрілки на 360°.

9-16-й такти. Повторюємо рухи 1—8-го тактів. На 16-й такт виконуємо потрійний притуп, починаємо з лівої ноги і повертаємось обличчям до центру кола, руки з'єднуємо і опускаємо їх донизу, тим самим утворюємо загальне коло.

Четверта фігура

1—16-й такти. Усі виконуємо галоп, починаючи з правої ноги, просуваємося проти годинникової стрілки. Дівчинка, яка на 4-й такт опинилася з лівого боку кола, розриває його і не припиняє руху, веде за собою змійкою всіх виконавців. Причому, спочатку всі просуваємося обличчям, потім спиною і т. д.

На цьому, дітки, танець закінчується.

Література

1. Алексютович Л. Белорусские народные танцы/ Л.Алексютович. – Минск, 1978.
2. Голдрич О. Хореографія: посібник з основ хореографічного мистецтва та композиції танцю/ О.Голдрич. – Львів:СПОЛОМ, 2006.
3. Гребенщиков С. Сценические белорусские танцы/ С.Гребенщиков. – Минск, 1974.
4. Ткаченко Т. Народные танцы/ Т.Ткаченко. – М., 1975.